

Forretningsjuridiske saker i Høyesterett

Kjære Advokatforeningens leder, regjeringsadvokat og øvrige representanter for advokater i privat og offentlig virksomhet samt representanter for NHO, næringslivet og pressen! Det er en stor glede for meg å ønske dere alle velkommen til det andre møtet i Høyesteretts Advokatforum. Også praktisk talt hele Høyesterett i plenum, vår administrative ledelse og noen utredere er til stede.

Formålet med Advokatforum er å legge til rette for en god og konstruktiv dialog og diskusjon mellom Høyesterett og advokatene som gruppe. I fjor startet vi bredt med det helt generelle temaet ankesiling. Vi fikk nyttige innspill som vi har tatt med oss videre i vårt daglige arbeid. I år snevrer vi inn temaet og konsentrerer oss om forretningsjuridiske saker i Høyesterett.

Utvelgelse av foredragsholdere og deltakere har som i fjor skjedd ved advokatene og næringslivet selv, og vi takker for bistanden til dette fra Advokatforeningen og NHO. Det er gledelig at det var så stor interesse fra advokatenes side at Advokatforeningen måtte operere med venteliste. Med litt overbooking skal alle påmeldte nå ha fått plass.

Ut fra møtets tema er det neppe behov for å definere nøyaktig hva som er forretningsjuridiske saker. Kjernen er klar – grovt sett dreier det seg om tvister mellom aktører i forretningslivet. Innlederne er orientert om at det i utgangspunktet er naturlig å avgrense mot næringslivets skatte- og avgiftssaker, selv om de saklig sett vil kunne falle inn under begrepet. Det samme gjelder næringslivets saker som utelukkende gjelder offentligrettslig reguleringslovgivning. Likevel vil *sider* ved disse sakene kunne ha interesse her i dag – fordi også disse sakene kan ha betydelige innslag av forretningsjuridiske elementer.

Opptelling viser at Høyesterett har relativt få saker mellom aktører i forretningslivet, tatt i betraktning antallet tvister på dette brede og sammensatte området. De rettsområder innenfor forretningsjusen vi har mest av, er kontrakts- og avtalerett, alminnelig obligasjonsrett, arbeidsrett, immaterialrett, selskapsrett og entrepriserett, men det er til dels snakk om små tall det enkelte år.

Antallet saker om avtale- og kontraktsrett er gått kraftig ned de siste 15 årene. Bakgrunnen er nok at disse sakstypene ofte er svært konkrete og sjelden reiser prinsipielle spørsmål. I de siste årene er også antallet entreprisesaker gått markant ned. Saker om obligasjonsrett, selskapsrett, arbeidsrett og immaterialrett har derimot økt noe.

De fleste sakene gjelder tradisjonelle forretningsområder. Vi har svært få eller ingen tvister innenfor samfunnsmessig viktige områder som for eksempel shipping, olje- og gass, fiskeri, havbruk, industri, landkraft og finans.

En hovedforklaring er nok at mange tvister på disse områdene blir behandlet med voldgift. Dette regner jeg med at vi får høre mer om nå i ettermiddag. Jeg vil bare kort løfte frem at det for tiden ofte ikke går mer enn et par år fra stevning til en sivil sak behandles i Høyesterett – i alle fall hvis saken ikke er svært omfattende. Og saker som behandles i domstolene, er som regel ikke like kostnadskrevene som voldgiftssaker.

Høyesterett er i dag en prejudikatsdomstol med hovedoppgave å arbeide for rettsavklaring og rettsutvikling. Det sikrer forutberegnelighet og likebehandling. Høyesterett bør ha en sentral rolle i rettsavklaringen og rettsutviklingen på alle rettsområder – også innenfor forretningsjusen. Rettslivet bør ikke på dette området være henvist til voldgiftspraksis og juridisk litteratur, som ikke har samme rettskildevekt, og uansett – for praksis sitt vedkommende – er vanskelig tilgjengelig og fragmentarisk.

Høyesteretts rolle som prejudikatdomstol medfører imidlertid at vi normalt ikke fremmer saker som i det vesentlige gjelder bevisvurdering eller konkret rettsanvendelse. Men jeg vil understreke at under forutsetning av at tyngdepunktet i saken gjelder prinsipielle generelle spørsmål, vil det forhold at Høyesterett må ta stilling til enkelte bevisspørsmål, ikke generelt sett være til hinder for at anken fremmes dersom umiddelbar bevisførsel ikke er nødvendig.

Forretningsjuridiske saker preges av at de ofte er nokså faktumtunge. Dette er nok den andre hovedforklaringen på det relativt lave antall saker av denne art i Høyesterett. Jeg tror imidlertid det er rom for et noe større innslag av konkrete vurderinger enn det vi til nå har hatt.

Høyesterett har visse virkemidler, ikke minst mulighet til å nekte bevisanke fremmet eller skjære til saken på annen måte. Slik tilskjæring kan imidlertid være vanskelig og er ikke nødvendigvis alltid vellykket.

Advokatene som arbeider innenfor forretningsjusens område, samt store næringslivsaktører som er avhengig av forutsigbare juridiske rammevilkår, har følgelig en sentral rolle i å legge til rette for at Høyesterett i siste instans kan avklare retten på disse områdene.

Sakene må tilrettelegges slik at de egner seg for rettsavklaring i Høyesterett. Rettsspørsmålene må stå i forgrunnen. Sakens prinsipielle spørsmål bør løftes frem, og anken bør også begrunne hvorfor næringslivet har behov for avklaring, og hvorfor saken egner seg for behandling i Høyesterett.

Dersom saken gjelder bevisspørsmål, kan muligheten for at saken slipper inn, ikke sjelden bero på hvordan advokatene legger til rette for en god behandling i Høyesterett. Kan anke over visse bevisspørsmål droppes? Står saken virkelig og faller med disse bevisspørsmålene? Kan saken skjæres til slik at de rettsspørsmål som særlig reiser flere eller mer omfattende bevisspørsmål, faller bort? Noen advokater er svært gode til dette.

Fra tid til annen ser man uttalelser om at Høyesterett har for liten kunnskap om forretningsmessige forhold. Her vil jeg nøye meg med å trekke frem enkelte synspunkter:

Høyesterett rekrutterer bredt og har en dommersammensetning som både sikrer generalistens helhetssyn og spesialerfaring og kunnskap innenfor forretningsjuridiske områder. Mange av dommerne har en fortid som forretningsadvokater. Høyesteretts dommere er dessuten godt trent i å sette seg inn i ulike rettsspørsmål og samfunnsområder de ikke kjenner så godt fra før.

Uansett er det advokatenes oppgave å klargjøre og løfte frem alle forhold av betydning for avgjørelsen og gi dommerne den nødvendige innsikt, også om forhold som ikke er rent juridiske. Ikke minst kan bransjeforståelse være viktig, og denne må prosessfullmektigene formidle til dommerne.

Jeg håper at dagens møte kan gi gode svar på hvordan Høyesterett i større grad kan fylle rollen som prejudikatdomstol på forretningsjusens område:

- Hvorfor blir relativt få forretningsjuridiske tvister anket til Høyesterett? Hvor stor betydning har det for dette spørsmålet at Høyesterett nå er en prejudikatdomstol?
- Anser rettssakens aktører det som ønskelig at Høyesterett behandler flere forretningsjuridiske saker?

- Hvilke typer forretningsjuridiske saker egner seg særlig for domstolene generelt og Høyesterett spesielt? Er det noen sakstyper som generelt sett ikke er så godt egnet slik at voldgift eller alternativ tvisteløsning reelt sett er det eneste alternativet?
- Hva kan Høyesterett gjøre for å legge til rette for flere forretningsjuridiske saker? Er det behov for mer tilpasset informasjon i Advokatveiledningen? Er det for eksempel klart nok for parter og prosessfullmektiger hva som ligger i siliingskriteriene og i særdeleshet hva som gjør en sak prinsipiell?
- Bør vi gjøre noen endringer i måten vi *behandler* forretningsjuridiske saker som er tillatt fremmet – under saksforberedelsen, ankeforhandling eller domskriving?
- Og hva kan advokatene gjøre?